

ment i embrutiment físic i moral; i que, de conviure en un lloc així diverses persones, resulten hàbits de peresa i relaxació, és un fet sovint reflectit en semàntica internacional, cf., p. ex., ll. *contubernium*, derivat de *täberna* 'tenda', 'tuguri, barraca'. *Xoixa* 'peix menut' *DAG*, deu ser terme despectiu a la manera dels mots que he recollit a *XANGUET*. *Xolano* maestr. 'brut i descuidat en el vestit', pot ser una alteració d'aquests sinònims *xoix* i *xossós* sota la influència del cast. germanesc *chulamo*, potser contribuint-hi *fulano*, *-ana*, 'barragà, -ana'.

Xòlbit ocell val., deu ser alteració de *còlbit* (var. de *COLBI*), que no sembla ser moixó gaire diferent; amb la *x*-dels noms d'ocell que apleguem a *XIBECA* (*xiuit*, *xivita*, *xivolit*, *xiboc* etc.) i *XURRA* (*xorlit* etc.).

Xoliguer, *V. xoriguer* *Xolts*, *V. xorís* *Xolit*, *V. xiular* *Xoliu*, malentès per *joliu* *Xolivassa* per *sativassa* (*SALIVA*) *Xoll*, *V. toll*, *soll* i *xollar*

KOLLAR o **EIXOLLAR**, 'esquilar, tallar els cabells o la llana', sembla ser pròxim parent del gascó *soubalhà*, it. merid. *subbegliare* i macedo-romanès *suiledz* 'esquilar la llana de les ovelles': provinents d'un ll. vg. **SUBILIARE*, derivat de *ILIA* 'illades, baix ventre'; mentre que el mot català deu venir de *EXSUBILIARE*, pròpiament 'treure de sota les illades', com a contracció de **eixoiylar*. □ 1.ª doc.: *xullar*, Bely.

Traduït per ll. *tondere* i cast. *motilar*, i «*xullat*: motilado, mocho»; Lab. 1840 ho canvià en «*xollar*: esquilar, cortar el pelo, *tondere*; *que'm xollen*, expr. familiar per assegurar la veritat d'alg. c.: *que me maten*»; *DAG*: «*xollar*: tondre les ovelles, tallar els cabells; a Urgell, prov. de Lleida, Tort. i CpTarr.», amb una corrandà tòpica urgellenca que comença «a *xollar* bous, a Menargues» i anomena altres tres pobles d'Urgell; també n'esmenta variants *axollar* i *axuyar*, no localitzades, i el derivat *xollada* 'el preu que es dona a un gitano per *xollar* una bèstia'.

Encara que no a Bna. ni algunes comarques immediates, s'estén per quasi tot el Princ. I no n'escassegen els exs. literaris des de fi del segle passat: «Guifre --- l comte / --- Del Canigó s'enfila a l'alta cima, / per veure l Rosselló, que tant estima; / --- / quan hi troba Gentil, tres dies feya / que ab ell pensava, de quimera foll: / y sens l'espasa que ell cenyí-li l veyá, / y com esclau, ab un collar al coll / --- / de pedreria y flors enjoyellat: / veu fet joglear lo fill de Tallafarro, / Samsó que alguna Dàlila ha *xollat*; / quan, per sa culpa, l moro tot ho aterra, / apar de fades encisat y ull-pres / ---», *Canigó* VII, v. 440.

«Ab la indústria de *xollar* gossos y amagrint someres, se la campan», Em Vilanova (*Entre Família*, 190). «Bones tardes, tothom --- cridava l jove --- alegrament --- Sembla qu'assò s'aplana com si'n passés l'estisora de la bruixa. ¿Què'n trayeu de *xoyar-lo* l món, si igualment l'any que ve li tornarà l pèl a créixer?», Mrn Vayreda (*Sang Nova*, III, § 5, 188=21, 123). La forma *xollar* es troba també en el lleidatà JnSanta-

maria, i en el tortosí JnMoreira: «En lluna vella d'abril --- esquilen les bestioles ---, en lluna nova se *xollen* los presumits, perquè el 'crenxado' surt més espés i més depressa. —Xeic!, *xolla't!* —Quan tombe la lluna» (*Folk. Tort.*, 151, amb foto d'una esquilada de mules). I amb el sentit figurat de 'despullar-se d'una insígnia lluïda', en el tarragonès NOLLER: «com tants pedants fracassats, hagué de *xollar-se* la crinera d'uniforme i --- anar-se'n --- a consumir, a París, el seu desengany, dins l'escriptori d'una casa de comerç» (*Mem. Liter.*, 18.8).

També en literatura trobem les variants *xullar* i *aix*:- «Hi ha un grupo de gitanos --- se miran un seu company, qu'ab molta destresa *fa la xulla* a un gosset d'aygua ---; los que contemplan al que *xulla* l gos estan en animada conversa», Em Vilanova (1875, *Gitanesca*, O. C. II, 121). «Les eures dels rempeus, arranades a dret fil, de poc, se veyan tan llises y compactes --- fetes ab motillo. —Ja 's coneix qu'és diumenge avuy --- fan com nosaltres: com hem de lluhir en les festes, quan els creix massa l pèl, els el *aixullan* ab la estisora --- y'ls pentinan y tot!», Pons Mass. (*Auca d. l. P.* XVII, 302). «El pèl, creixent i més creixent, l'infeliç fou *aixollat* mentres dormia», Mrn Vayreda (*Carlinada* x, p. 168). «Vaig fer pujar la gitaneta --- son germà va assure's en aquesta arquimesa, les cames penjant, i sota els peus, un gosset d'aigua *xullat* de mig cos, fins a deixar-li la pell de color de rosa»; «gitanos que --- repiquen calderes, *xullen* gossos ---»; i d'altra banda, en el sentit figurat, amb o: «*La Fura*, qu'és el pagès més ben *xollat* de tota la Vall» (on, sobrentes que no té llana, no és un llanut, pren el sentit d'espavilat, llest'), NOLLER (O. C. VII, 220.4f., 227.3; *La Bogeria*, 103.7f.).

Aquella forma amb *a*- (que sovint s'escriu *a*-) és ben coneguda avui en moltes comarques. És la que més familiar per la meua gent gironina: tant a la meua mare, nada a Girona el 1878 (i que ja se n'anà de jove) com a la meua tia (n. el 1874 i que hi visqué sempre) els havia sentit *axujá*, i en present *axujá* (1925) («si els *axujen* ---», 1927); aquella ho deia amb el sentit de 'tallar els cabells a un noi, de mala manera', i aquesta puntualitzava que vol dir 'esquilar un animal' i que només en broma es pot dir d'un home; en efecte, consta, de pertot, que és d'animals o d'una esquilada brutal.

Víctor Català escriví *xollar-se* per 'esquilar-se (algú) socarrimant-se els pèls' (*Lenín*, O. C., 997). D'altra banda, en el *DBal.* veig *axullar* amb remissió a *gos* (però en aquest article es degué oblidar la cita); l'*AlcM* porta un articlet *aixollar* localitzant-lo en el Penedès i a Artesa de Segre; i, amb pronúncia *axujá*, a Rocabrúna, Collsababra, Llofriu i Pineda; i s. v. *xollar* posa *axujá* com a forma del Baix Llobregat (St. Vicenç dels Horts). Segons l'etimologia, la forma *eixollar*/*eixullar* ha de ser l'etimològica: d'on *xollar*/*xu*- amb la reducció tan freqüent que veiem en *xardor*, *xarpar*, *xamenar*, *xemicar*, *xaragall* etc. Veg. encara, infra, l'adj. *eixoll*/*xoll*.

La variant amb afèresi val a dir que avui és la més